

משנה סדורה

מחברת המשנה

מסכת ראש השנה

הוצאת משנה סדורה

תשפ"ה

© כל הזכויות על הנוסח המוגה ועל עריכת הטקסט של המשנה (כולל גרסה, ניקוד, פיסוק ועיצוב) שמורות לרב אליהו דורדק, הוצאת "משנה סדורה" © 1995, 2025.

השם "משנה סדורה" והלוגו הנם סימנים רשומים לרב אליהו דורדק, הוצאת "משנה סדורה". מספר סימן 281606, 281607 בפנקס סימני המסחר של משרד המשפטים.

The name "Mishna Sdura" and accompanying logo are trademarks owned by Rabbi Elijah Dordek "Mishna Sdura", registered in the Register of Trade Marks of the Ministry of Justice (numbers 281606, 281607).

הערות והכוונה בלימוד 050-411-8385, m4115385@gmail.com
מנגינות לזכירת שמות המסכתות והפרקים אפשר להוריד בחינם מאתר משנה סדורה
www.mishnasdura.org.il

© כל הזכויות שמורות למשנת רפאל
פרטי ההוצאה: ת.ד. 212, מיקוד 90651, מצפה ירחו
טלפון: 03-5376771, פקס: 03-5376772, אימייל: office@mishnayot.co.il
הוצאה לאור: משה פרנסיס מהדורה ראשונה - אלול התשע"ד

עימוד ועיצוב: חיה זיידבנד

מסת"ב: 9-10-7843-965-978

להשיג בחנויות ספרים ואצל המפיץ הראשי משה אברמוביץ

משרד 054-945-2438, 03-5782270
www.moshebooks.com | books2270@gmail.com

ספרי
אברמוביץ

קְשָׁרִים עַל גְּרָגְרוֹתֶיךָ - קְשָׁרִים עַל אֲצְבָּעֶיךָ

הקדמה למחברת המשנה

תורה שלמה בלמידה שלמה

בספר משלי מצאנו שני פסוקים דומים אך לא זהים:

"קְשָׁרִים עַל גְּרָגְרוֹתֶיךָ, כְּתָבָם עַל לִוְזוֹ לִבְךָ" (משלי ג, ג)

"קְשָׁרִים עַל אֲצְבָּעֶיךָ, כְּתָבָם עַל לִוְזוֹ לִבְךָ" (משלי ז, ג)

שניהם מתארים מסע - מתורה שבפה, לקול ולגוף, ועד להפנמה בלב. זו תורת למידה מקיפה, והבנה זו עומדת בבסיסה של "מחברת המשנה" מבית משנה סדורה.

שלושה שלבים - שלוש פעימות של לימוד

קְשָׁרִים עַל גְּרָגְרוֹתֶיךָ - שלב השינון הקולי - הגרון והאוזן.

כשלומד משנן בקול, הוא מעורר את הזיכרון הראשוני. קול התורה מהדהד באוזנו ופותר את הדלת ללבו. כמו שנאמר על מעמד הר סיני (דברים ד, יב): "קוֹל דְּבָרִים אֲתֶם שֹׁמְעִים".

חז"ל דרשו (ע"ז יט): "לעולם ילמד אדם תורה ואחר כך יהגה", ללמדך שהשינון הקולי קודם לעיון.

קְשָׁרִים עַל אֲצְבָּעֶיךָ - שלב הכתיבה והיציאה.

כאשר התלמיד כותב במו ידיו את מה שהבין - נוצר רושם חדש, עמוק ואיש. כפי שאמרו חז"ל (ב"ב י): "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", ופירש המהרש"א: תלמודו בידו - ממש, בכתב ידו.

גם דברי האר"י תומכים בכך: "וקנה לך חֵבֶר - אל תיקרי קנה אלא קנה - קולמוס, כי עיקר זכירה כשכותב הלומד את דבריו בעצמו".

כְּתָבָם עַל לִוְזוֹ לִבְךָ - שלב ההפנמה

כשלימוד נכתב, נשנה ונחוה - הוא חודר אל הלב.

כדברי רבא (ע"ז שם): "בתחילה נקראת התורה על שמו של הקב"ה, ולבסוף - על שמו [של הלומד]". זוהי תכלית הלימוד - שתהפוך התורה לתורתו של האדם.

תורת הלמידה והמדע המודרני

כיום, המדע מאשש את דברי חז"ל: למידה שמערבת חושים רבים - דיבור, שמיעה, כתיבה וראייה - מעוררת רשתות עצביות מרובות במוח, ומובילה לזיכרון חזק ועמוק יותר. כתיבה ביד מפעילה את המוח באופן עמוק ורב-מערכתי, תוך יצירת קשר בין זיכרון, מוטוריקה ורגש, מה שמחזק את ההבנה והזיכרון. הקלדה, השכיחה כל כך בימינו - היא פעולה טכנית ואוטומטית, בפרט במכשירים ניידים, שאינה מעוררת את אותם מנגנונים קוגניטיביים.

מעמד הר סיני כסינסתזיה קולקטיבית

נתבונן שוב בנאמר במתן תורה (שמות כ, יד): "וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת".

זוהי תופעה הנקראת "סינסתזיה" - עירוב חושים (כגון לראות צלילים או לשמוע צבעים - איזה צבע זה הקול של חצוצרה?). מחקרים מראים שלבעלי סינסתזיה יש זיכרון חזק במיוחד, דווקא בתחומים שבהם החושים מתמזגים.

חז"ל ראו בתופעה זו שיא של חיבור - שבו התורה לא רק נמסרת אלא נחרתת בנפש, בכל החושים.

"מחברת המשנה" - כלי מושלם ללמידה שלמה

"מחברת המשנה" נוצרה על פי שלושת השלבים הללו. היא מלווה את הלומד מהשינון, דרך כתיבה, ועד להפנמה.

שלושת חלקי החוברת:

1. שינון בעימוד מדויק - העימוד הקצר והקצבי של המשניות בעיצוב המוכר כל כך של "משנה סדורה", מאפשר שינון קולח, ברור ומשמח, "קְשֶׁרֶם עַל גְּרָדוֹתֶיךָ".
2. מרחב לכתיבה אישית - כל משנה מובאת בעמוד משלה עם מקום לכתיבה. התלמיד כותב בלשונו, מסכם, שואל, מסמן - וחווה את הלימוד באופן אישי, "קְשֶׁרֶם עַל אֲצָבְעוֹתֶיךָ".
3. פירוש "משנת רפאל" וטבלת חזרות - ביאור קצר ובהיר שמלווה הבנת הפשט, יחד עם טבלת חזרות מעקב המדרבנת חזרות סדורות להפנמה ארוכת טווח, "כְּתָבֶם עַל לִיּוֹם לְבַדְּךָ".

תודה והוקרה

תודתי לכל שותפיי ליצירת החוברת:

משנת רפאל – מפעל התורה של הרב רפאל פרנסיס זצ"ל, אשר זכיתי לעמוד בראש צוות העריכה. בִּן יְכַבֵּד אָב (מלאכי א:10) – ר' משה פרנסיס, בשותפות נאמנה, מוקיר את זכר אביו ותורתו – העניק לנו רשות שימוש במהדורה מיוחדת זו. תודתנו נתונה לו על הפצת משנתו הנקייה של אביו להועיל לתלמידים ולמלמדים.

לידידי המחנך המסור הרב יצחק שרביט שליט"א – ששנים רבות מלמד בעזרת "משנה סדורה", ותרם להוצאה זו בהערותיו המאירות. תודה גם לכל המורים והמנהלים, ששלחו משוב מהשטח וסייעו בגיבוש המהדורה – ובעיקר לתלמידים עצמם, שעשו את המחברת שלהם, כתבו, שינו, וכתבו ביאורים וסיכומים שהאירו את המשנה מחדש.

ר' פנחס וילק – תלמידי היקר ומנהל הוצאת הספרים עצמם לפועל, על מסירותו ועינו הפקוחה. לגברת חיה זיידבנד – על עיצובה המוקפד והבהיר.

סיום

"מחברת המשנה" היא רק אמצעי לימוד – היא תנועה של חיבור. בין קול למשנה, בין כתב ליד, בין שינון לפשט, ובין תלמיד לעולם התורה.

כפי שאמרו חז"ל: "אין אדם לומד תורה אלא ממקום שליבו חפץ". ואנו מבקשים: שיזכו תלמידינו לחפץ, לזכור ולבנות לעצמם תורת חיים שתהיה חרותה על לוח לבם לעד.

אליהו חיים בן אברהם יצחק דורדק

הוצאת משנה סדורה

ניסן תשפ"ה

חלק א'

מסכת ראש השנה
לשינון מקדים ולחזרה

מסכת ראש השנה

ג. על שֶׁשָׁה חֲדָשִׁים הַשְּׁלוּחִים יוֹצְאִין :

על נִיסָן מִפְּנֵי הַפֶּסַח ;

על אָב מִפְּנֵי הַתְּעֵנִית ;

על אֱלוּל מִפְּנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה ;

על תְּשֻׁרֵי מִפְּנֵי תַקְנַת הַמוֹעֲדוֹת ;

על כֶּסֶלּוֹ מִפְּנֵי חֲנֻכָּה ;

וְעַל אֲדָר מִפְּנֵי הַפּוֹרִים.

וּכְשֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם —

יוֹצְאִין אֶף עַל אֶיֶר,

מִפְּנֵי פֶסַח קָטָן.

ד. עַל שְׁנֵי חֲדָשִׁים מַחֲלִיץ אֶת הַשַּׁבָּת :

עַל נִיסָן וְעַל תְּשֻׁרֵי,

שֶׁבָּהּ הַשְּׁלוּחִין יוֹצְאִין לְסוּרְיָא,

וּבְהֵן מִתְקַנֵּין אֶת הַמוֹעֲדוֹת ;

וּכְשֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם —

מַחֲלִיץ אֶף עַל כֶּלֶן,

מִפְּנֵי תַקְנַת הַקָּרְבָּן.

ה. בֵּין שְׁנֵי נְרָאָה בְּעֵלִיל

בֵּין שְׁלָא נְרָאָה בְּעֵלִיל —

מַחֲלִיץ עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר :

אִם נְרָאָה בְּעֵלִיל —

אֵין מַחֲלִיץ עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת.

ו. מַעֲשֵׂה שְׁעָבְרוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים זוּג,

וְעַכְבָּן רַבִּי עֲקִיבָא בְּלוּד.

פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. אַרְבָּעָה רִאשֵׁי שָׁנִים הֵם :

בְּאֶחָד בְּנִיסָן —

רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִּים וְלַרְגָּלִים.

בְּאֶחָד בְּאֱלוּל —

רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׁר בְּהֵמָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים :

בְּאֶחָד בְּתְשֻׁרֵי.

בְּאֶחָד בְּתְשֻׁרֵי —

רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים,

וְלִשְׁמַטִּין, וְלִיּוֹבְלוֹת,

לְנֻטִיעָה, וְלִירְקוֹת.

בְּאֶחָד בְּשֶׁבֶט —

רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן,

כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאֲי.

בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים :

בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר בּוֹ.

ב. בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים הָעוֹלָם נִדוּן :

בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה ;

בְּעֶצְרַת עַל פְּרוֹת הָאֵילָן ;

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה

כֹּל כָּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן,

שְׁנַאֲמַר (תהלים לג, טו) :

"הֵי־יָר זוּד לְבָב,

הַמּוֹבִין אֶל־כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם ;

וּבְחָג נְדוּנִין עַל הַמֵּים.

שֶׁלַח לוֹ רֶבֶן גְּמְלִיאֵל:

אם מְעַכֵּב אֶתְּךָ אֶת הַרְבִּים,
נִמְצְאָתָּ מִכְשִׁילָן לְעֵתִיד לְבֹא.

ז. אָב וּבְנוֹ שָׂרְאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ — יִלְכוּ;

לֹא שָׁמְצָטְרָפִין זֶה עִם זֶה,
אֵלָא שָׂאֵם יִפְסֵל אַחַד מֵהֶן —
יִצְטָרֵף הַשְּׁנַי עִם אַחֵר.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:

אָב וּבְנוֹ וְכֹל הַקְּרוֹבִין —
כְּשֵׁרִין לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי:

מַעֲשֵׂה בְּטוֹבֵיָה הַרוֹפֵא,
שָׂרְאָה אֶת הַחֹדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם,

הוּא וּבְנוֹ וְעַבְדּוֹ מְשַׁחֲרֵר,
וְקִבְלוּ הַכֹּהֲנִים אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ,

וּפְסְלוּ אֶת עַבְדּוֹ.

וְכִשְׁבָּאוּ לִפְנֵי בֵּית דִּין,

קִבְלוּ אוֹתוֹ וְאֶת עַבְדּוֹ וּפְסְלוּ אֶת בְּנוֹ.

ח. אֵלוּ הֵן הַפְּסוּלִין:

הַמְּשַׁחֵק בְּקִבְיָא, וּמְלוֹי בְּרַבִּית,
וּמְפָרִיחֵי יוֹנִים, וְסוֹחְרֵי שְׁבִיעִית, וְעַבְדִּים.
זֶה הַכֹּלל:

כָּל עֵדוּת שְׂאִין הָאִשָּׁה כְּשֶׁרָה לָּהּ —
אִף הֵן אֵינָן כְּשֵׁרִים לָּהּ.

ט. מִי שָׂרְאָה אֶת הַחֹדֶשׁ

וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִלָּךְ —

מוֹלִיכִין אוֹתוֹ עַל הַחֲמוּר,
אֶפְלוּ בַּמַּטָּה;

וְאִם צוּדָה לָהֶם —

לוֹקְחִין בְּיָדָם מִקְלוֹת;

וְאִם הִיְתָה דְרָךְ רַחוּקָה —

לוֹקְחִין בְּיָדָם מְזוֹנוֹת.

שָׁעַל מִהִלָּךְ לִילָה נְיוֹם,

מְחַלְלִין אֶת הַשְּׁבִת וְיוֹצְאִין לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ,

שְׁנַיִמָּר (ויקרא כג, ד):

”אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה’...”

אֲשֶׁר־הִתְקַרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם.”

חלק ב'

מסכת ראש השנה
ללימוד וסיכום

פרק ראשון

משנה א

אַרְבַּעַה רֵאשֵׁי שָׁנִים הֵם:

בְּאַחַד בְּנִיסָן –

רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִים וְלְרִגְלִים.

בְּאַחַד בְּאֵלוּל –

רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים:

בְּאַחַד בְּתִשְׂרִי.

בְּאַחַד בְּתִשְׂרִי –

רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים, וְלְשִׁמְטִין, וְלִיּוֹבְלוֹת,

לְנִטְיָעָה, וְלִירְקוֹת.

בְּאַחַד בְּשַׁבָּט –

רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן,

כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי.

בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים:

בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר בּוּ.

משנה ב

בְּאַרְבַּעַּה פְּרָקִים הָעוֹלָם נִדוֹן:

בַּפֶּסַח – עַל הַתְּבוּאָה;

בְּעֶצְרַת – עַל פְּרוֹת הָאֵילָן;

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה –

כָּל בְּאֵי הָעוֹלָם

עוֹבְרִין לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן,

שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לג, טו):

”הִיצֵר יְיָ זִזָּד לִבָּם,

הַיּוֹבִין אֶל־כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם;”

וּבְחַג נִדוֹנִין עַל הַמַּיִם.

משנה ג

עַל שְׁשֶׁה חֻדְשִׁים הַשְּׁלוּחִים יוֹצְאִין:

עַל נִיסָן – מִפְּנֵי הַפֶּסַח;

עַל אָב – מִפְּנֵי הַתְּעֵנִית;

עַל אֵלוּל – מִפְּנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה;

עַל תְּשֻׁרֵי – מִפְּנֵי תִקְנַת הַמוֹעֵדוֹת;

עַל כְּסֵלוֹ – מִפְּנֵי חֲנֻכָּה;

וְעַל אֲדָר – מִפְּנֵי הַפּוֹרִים.

וּכְשֶׁהִיָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם –

יוֹצְאִין אֶף עַל אֵיר,

מִפְּנֵי פֶסַח קָטָן.

משנה ד

עַל שְׁנֵי חֳדָשִׁים מְחַלְלִין אֶת הַשַּׁבָּת:

עַל נִסּוֹן וְעַל תְּשׁוּבָה,

שָׁבָהּ הַשְּׁלוּחִין יוֹצְאִין לְסוּרְיָא,

וּבָהֶן מְתַקְּנִין אֶת הַמוֹעֲדוֹת;

וּכְשֶׁהִיא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם –

מְחַלְלִין אֶת כָּלֶן,

מִפְּנֵי תַקְנַת הַקֶּרְבָּן.

משנה ה

בֵּין שְׁנֵי נְרָאָה בְּעֵלִיל בֵּין שְׁלֹא נְרָאָה בְּעֵלִיל –

מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:

אִם נְרָאָה בְּעֵלִיל –

אֵין מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת.

משנה ו

מַעֲשֵׂה שְׁעָבְרוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים זֶוֶג,
וְעַכְבָּן רַבִּי עֶקִיבָא בְּלוֹד.

שְׁלַח לוֹ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל:
אִם מְעַכְבֵּ אֶתְּהָ אֶת הַרְבִּים,
נִמְצְאָתָ מִכְשִׁילָן לְעֵתִיד לְבָא.

משנה ז

אָב וּבָנוּ שְׂרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ –

יִלְכוּ;

לֹא שְׂמֻצְטֵרְפִין זֶה עִם זֶה,

אֵלֹא שְׂאָם יִפְסֵל אֶחָד מֵהֶן –

יִצְטָרֵף הַשְּׁנִי עִם אֶחָד.

רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר:

אָב וּבָנוּ וְכָל הַקְּרוֹבִין –

כְּשֶׁרִין לְעֵדוֹת הַחֹדֶשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי:

מַעֲשֵׂה בְּטוֹבִיָּה הַרוֹפֵּא,
שָׂרָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם,
הוּא וּבְנוֹ וְעַבְדּוֹ מִשְׁחָרָר;
וְקִבְּלוּ הַכֹּהֲנִים אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ,
וּפְסְלוּ אֶת עַבְדּוֹ.

וּכְשָׁבְאוֹ לְפָנֵי בֵּית דִּין –
קִבְּלוּ אוֹתוֹ וְאֶת עַבְדּוֹ,
וּפְסְלוּ אֶת בְּנוֹ.

משנה ה

אלו הן הפסולין:

המשחק בקביא, ומלוי ברבית,
ומפריחי יונים, וסוחרים שביעית,
ועבדים.

זה הכלל:

כל עדות שאין האשה כשרה לה –
אף הן אינן כשרים לה.

משנה ט

מִי שֶׁרָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהֵלֵךְ –
 מוֹלִיכִין אוֹתוֹ עַל הַחֲמוֹר,
 אֶפְלוּ בַמָּטָה;

וְאִם צוּדָה לָהֶם –
 לוֹקְחִין בְּיָדָם מִקְלוֹת;

וְאִם הֵיטָה דְרֹךְ רְחוּקָה –
 לוֹקְחִין בְּיָדָם מְזוֹנוֹת.

שֶׁעַל מֵהֵלֵךְ לַיְלָה וַיּוֹם,
 מְחַלְלִין אֶת הַשַּׁבָּת וַיּוֹצְאִין לְעֵדוֹת הַחֹדֶשׁ,
 שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג, ד):
 "אֶלֶּה בְּמוֹעֲדֵי ה'..."
 אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם."

חלק ג'

מסכת ראש השנה
משנת רפאל
פירוש משולב

פרק ראשון

ראשי השנים להלכות שונות

א. אַרְבַּעַת תַּאֲרִיכֵי רָאשֵׁי שָׁנִים הֵם. כל אחד מהם ראש השנה לעניינים המפורטים להלן. (1) **בְּאַחַד בְּנִיסָן רָאשׁ הַשָּׁנָה לַמְּנַיִן שְׁנוֹת הַמְּלָכִים.** מלכי ישראל. שאם מלך באחד מחדשי השנה – משהגיע אחד בניסן מתחילים למנות לו שנה שנייה. וְנִיסָן הוּא גַם רָאשׁ הַשָּׁנָה לַמְּנַיִן שְׁלֹשֶׁת הַדְּגָלִים. שחג המצות שהוא בניסן, הוא נחשב הרגל הראשון לעניין הנודר להביא קרבן, שלא יבוא לידי איסור "בל תאחר" אם יעברו משעת נדרו עד הקרבתו שלשה רגלים כסדרן. (2) **בְּאַחַד בְּאֵלוּל רָאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה** – שאין מעשרין מן הנולדים קודם אחד באלול על הנולדים לאחריו. **רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים:** ראש השנה למעשר בהמה הוא **בְּאַחַד בְּתִשְׂרִי.** (3) **בְּאַחַד בְּתִשְׂרִי רָאשׁ הַשָּׁנָה לַמְּנַיִן שָׁנִים לַמְּלָכִים הָאוֹמוֹת. וְלִשְׁמַטִּין.** שנת השמיטה. שמשנכנס תשרי אסור לחרוש ולזרוע מן התורה. **וְלִיִּבְלוֹת.** אף שנת היובל מתחילה באחד בתשרי. **לְנִטְיָעָה.** לעניין חשבון שלש שנות ערלה, שבהם אסור לאכול את הפרי. **וְלִירְקוֹת.** שאין מעשרין מירקות שנלקטו לפני

תשרי על ירקות שנלקטו אחר כך. (4) **בְּאַחַד בְּשֶׁבֶט רָאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן.** לעניין מעשר פירות, שבאילן הולכים אחר חנטה (התחלת התהוות הפרי), ואין מעשרין מפירות האילן שחנטו קודם אחד בשבט על אלה שחנטו לאחריו. וכן תאריך זה קובע לעניין מעשר שני ומעשר עני. **כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים:** ראש השנה לפירות האילן הוא **בְּחַמְשָׁה עָשָׂר בּוּ.** בשבט.

החגים הם ימי דין

ב. בְּאַרְבַּעַת פְּרָקִים. זמנים בשנה **הָעוֹלָם נִדוֹן** על ידי בורא עולם. (1) **בְּפֶסַח** נדון העולם **עַל הַתְּבוּאָה** אם תהיה מבורכת. (2) **בְּעֶצְרַת.** חג השבועות נדון העולם **עַל פְּרוֹת הָאֵילָן.** (3) **בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה כָּל בְּאֵי הָעוֹלָם.** בני האדם **עוֹבְרִין** להיות נידונים **לְפָנָיו.** לפני הקב"ה, **כְּבָנֵי מְרוֹן.** ככבשים אלו הנמנין על ידי הרועה, ועוברים במעבר צר. ועתה מביא ראייה שהדין הוא על הכלל ועל הפרט, **שְׁנַאֲמַר** (תהלים לג, טו): **"הֵי יוֹצֵר.** הקב"ה, **רוֹאֵה יַחַד.** ככלל, ובבת אחת את **לְבָם** של כולם. וגם **הַמִּבִּין אֶל כָּל פְּרִטֵי מַעֲשֵׂיהֶם.**" (4) **וּבְחָג.** חג הסוכות **נִדוֹנִין עַל הַמִּים.** גשמי אותה שנה.

מחכים לשמוע ממש מפי בין הדין את ההכרזה על החודש, ורק אז יוצאין מטעם בית הדין לסוּרָא ולשאר הגולה לאחר קידוש החודש, להודיע באיזה יום נקבע ראש חודש, וּבְהֵן. וחשיבות חדשים אלו היא בכך שבהן מִתְקַנְיֵן אֶת הַמוֹעֲדוֹת. הרגלים וימים הנוראים חלים בחדשים אלו. וּכְשֶׁהִיא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִיָּם, הוּא מְחַלְלִין עַדִי הַחֹדֶשׁ אֶת הַשַּׁבָּת אַף עַל כֵּלָּן. כל החודשים, מִפְּנֵי תַקְנֵת. – כדי להקריב ביום הנכון, את הַקֶּרְבָּן של מוסף ראש חודש.

ניראות הלבנה וביאת העדים בשבת ה. בֵּין שְׁנֵי נְרָאָה מוֹלֵד הִירַח בְּעֵלִיל. גלוי לעין כל, הרבה מעל האופק כשהשמים בהירים. בֵּין שְׁלֹא נְרָאָה בְּעֵלִיל, כגון שנראה סמוך לאופק וכשיש עננים שיכולים להגביל את הראות. בכל מקרה – מְחַלְלִין עָלָיו הַעֲדִים אֶת הַשַּׁבָּת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִם נְרָאָה בְּעֵלִיל, שבוודאי ראוהו אנשים רבים הקרובים לבית דין – אֵין מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת, שאין צורך בעדים אלו, שיחללו את השבת לבוא מרחוק.

עדים מרובים הבאים בשבת להעיד

ו. מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בַשַּׁבָּת שֶׁעָבְרוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים זוּג שֶׁל עֲדִים לַהֲוֹדִיעַ שְׂרָאוּ אֶת הַמוֹלֵד, וְעַכְבָּן רַבִּי עֲקִיבָא בְּלוֹד,

שלוחי בית דין המודיעים על קביעת החודש ג. עַל שְׁשָׁה רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים, לאחר שבית הדין קידשו את החודש, הוּא הַשְּׁלוּחִין של בית דין יוֹצֵאִין לַהֲוֹדִיעַ בְּכָל מְקוֹם באיזה יום נתקדש החודש. שכאשר ידעו מתי ראש חודש – ממילא ידעו מתי יחול החגים דלקמן: (1) עַל רֵאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן, מִפְּנֵי חַג הַפֶּסַח. (2) עַל רֵאשׁ חֹדֶשׁ אָב, מִפְּנֵי הַתְּעֵנִית. תשעה באב. (3) עַל רֵאשׁ חֹדֶשׁ אֱלּוּל, מִפְּנֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה. (4) עַל רֵאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׂרִי, מִפְּנֵי תַקְנֵת הַמוֹעֲדוֹת. יום כיפור, סוכות ושמיני עצרת. (5) עַל רֵאשׁ חֹדֶשׁ כֶּסֶלּוֹ, מִפְּנֵי חֲנֻכָּה, הַחֵל בִּכ"ה לַחֹדֶשׁ. (6) וְעַל רֵאשׁ חֹדֶשׁ אָדָר מִפְּנֵי הַפּוּרִים. הַחֵל בִּי"ד לַחֹדֶשׁ, וְשׁוֹשׁוֹן פּוּרִים בִּט"ו בַּחֹדֶשׁ. וּכְשֶׁהִיא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִיָּם, הוּא יוֹצֵאִין הַשְּׁלוּחִין, אַף עַל רֵאשׁ חֹדֶשׁ אֵיר, מִפְּנֵי פֶסַח קָטָן הַחֵל בִּי"ד לַחֹדֶשׁ.

עדות והכרזה על חודשים החשובים ביותר ד. עַל. בשביל שְׁנֵי חֲדָשִׁים שֶׁנֶּהְיָה הַעֲדִים שְׂרָאוּ אֶת מוֹלֵד הַלְבָנָה מְחַלְלִין אֶת הַשַּׁבָּת כדי לבוא להעיד על כך בפני בית דין. ואופני החילול המותרים יתבארו בהמשך הפרק. עַל נִסָּן וְעַל תִּשְׂרִי. ועל שאר החודשים, שהם פחות קריטיים לקביעת החגים – חכמינו צמצמו את ההיתר שהוא מן התורה. ועוד הבדל – שְׁבִהֵן בְּלִבְד הַשְּׁלוּחִין

פסולי עדות

ח. אלו הן הפסולין להעיד בעדות החודש: המשחק בקביא משחקי מזל, שאם זוכה במשחק הרי הוא גזלן מדרבנן. ומלוי ברבית. שנוטל ממון שלא כדין. ומפריחי יונים. לשם תחרות, וזכייה בכסף שהתערבו עליו, והרי זה כמשחק בקוביא. וסוחריו פירות שביעית, ויש בכך איסור, שנאמר (ויקרא כה, ו): "והייתה שבת הארץ לכם לאכלה" – לאכלה ולא לסחורה. ועבדים כנענים שאינם משוחררים, הפסולים לעדות מן התורה. זה הכלל: כל עדות שאין האשה כשרה להעיד לה – אף הן. אנשים אלו – אינן כשרים לה:

מצוות קידוש החודש בזמנו דוחה את השבת מ. מי. עד כשר שראה את החודש. את הלבנה בחידושה ואינו יכול להלך ברגליו עד בית הדין כדי להעיד, כגון שהוא זקן או חולה – מוליכין אותו על החמור בשבת, ומותר להביאו ברשות הרבים, אפלו שמחמת חולשתו צריכים לשאת אותו במטה. ואם מתייראים שמא צודה להם. שיש שוודדים בדרך – לוקחין בידם מקלות וכלי נשק להגן על עצמם. ואם היתה דרך רחוקה ממקומם עד למקום בית דין – לוקחין בידם מזונות ואין חוששים לאיסור הוצאה ותחומין בשבת. שעל... אם העדים

שאמר להם שאין צורך בהם, ואסור להם לחלל שבת. שלח לו רבן גמליאל לרבי עקיבא: אם מעכב אתה את הרבים ללכת להעיד בפעם הזאת – נמצאת מכשילן לעתיד לבא. שבעתיד גם כאשר לא נראה המולד בעליל – יימנעו מלבוא, בחשבם שמן הסתם העידו כבר.

כשרות קרובים להעיד יחד עדות החודש ז. אב ובנו שראו את החודש. את הלבנה בחידושה – בכל זאת ילכו שניהם להעיד. לא מפני שמצטרפין זה עם זה להיות יחד עדים, שהרי יחד הם פסולים להעיד מפני קירבתם, אלא ילכו שניהם כדי שאם יפסל אחד מהן – יצטרף השני עם עד אחר, ויוכלו להעיד על החודש. רבי שמעון אומר: אב ובנו וכל הקרובין, כשרין לעדות החודש, אף על פי שלשאר עדויות אינם ראויים להצטרף יחד.

אמר רבי יוסי: מעשה בטוביה הרופא, שראה את החודש בירושלים, הוא ובנו, ועבדו משחרר שדינו עתה כגר, ובאו שלשתם להעיד. וקבלו בית דין של הפהנים, אותו ואת בנו, ופסלו את עבדו המשוחרר, מפני שהקפידו לקבל עדות רק מישראלים מיוחסים. וכשבאו לפני בית דין – קבלו אותו ואת עבדו. שסוברים שגם גר כשר לעדות, ופסלו את בנו משום קירבה משפחתית.

ממקומם לירושלים לְעֵרוֹת הַחֹדֶשׁ,
 שְׁנֵאמֹר (ויקרא כג, ד): "אֱלֹהֵי מוֹעֲדֵי ה'...
 אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם". וכל מקום
 שנאמר "מועד" למדו חכמים שהדבר
 מותר בשבת.

רחוקים ממקום בית הדין מִהֵלֶךְ לִילָה
 וְיוֹם מזמן ראיית המולד עד לפני צאת
 השבת, ויוכלו להגיע בשבת וייתכן
 שיקדשו על פיהם את החודש בזמנו;
 אזי – מִחֲלָלִין הַעֲדִים אֶת הַשַּׁבָּת וְיוֹצְאִין

